

KAKO SMO POSLOVALI LANI?

Ocena dobro za naše gospodarjenje

Komite za družbeno planiranje in gospodarstvo pri skupščini občine je izdelal informacijo o poslovanju organizacij združenega dela v letu 1981, ki ga je obravnaval tudi izvršni svet občine. Na kratko: prvič po dvajsetih letih smo v občini koledarsko leto zaključili brez izgub in lahko rečemo, da so, glede na težke pogoje gospodarjenja v lanskem letu in predvsem v zadnjem tromesečju, gospodarske organizacije dobro poslovale in tudi ne odstopajo od poslovanja organizacij v ostalih občinah mesta.

O tem, kakšni so finančni rezultati, ekonomski odnos s tujino, investicijska vlaganja ter zaposlovanje in osebni dohodki, smo se pogovarjali z **Jankom Japljem**, predsednikom občinskega komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo.

Premalo sredstev za akumulacijo

Kakšni so finančni rezultati našega, občinskega gospodarstva? »Iz finančnih rezultatov, ki jih je v letu 1981 doseglo gospodarstvo na območju občine je razvidno, da sicer nobena organizacija združenega dela ni sklenila poslovanja z izgubo, toda glede na visoko stopnjo inflacije dosežena dinamika povečanja celotnega prihodka in dohodka nista zadovoljivi. V letu 1981 je gospodarstvo na območju občine ugotovilo le za 37,4 odstotka večji celotni prihodek kot leto poprej. V primerjavi z letom 1980 se je v letu 1981 povečal obseg prihodkov od prodaje na domačem trgu za 38 odstotkov, obseg prihodkov na tujem trgu pa za 47 odstotkov. V strukturi celotnega prihodka zavzemajo prihodki, doseženi na tujem, trgu 2,9 odstotka. Dohodek gospodarstva se je povečal za

Janko Japelj

30 odstotkov v primerjavi z letom 1980. Glede na poprečno rast je povečanje dohodka ugodno le v gozdarstvu in prometu, medtem ko zlasti v stanovanjsko komunalni dejavnosti, gostinstvu, obrti in finančno poslovnih storitvah, doseženi dohodek močno zaostaja za poprečnim povečanjem.

Kako pa smo doseženi dohodek razporejali po namenu?

»Iz razporeditve dohodka po namenu je razvidno, da se je v primerjavi z letom 1980 zmanjšal v letu 1981 v razporejenem dohodku delež za čiste dohodke, skupno porabo delavcev in akumulacijo, povečal pa se je delež obveznosti iz dohodka, ki se razporejajo za drugo družbeno porabo. Delež skupne in splošne družbene porabe v razporejenem dohodku je v letu 1981 na ravni leta 1980. Na povečan delež druge družbene porabe pa so v največji meri vplivale obresti in razporejeni del dohodka, ki pripada drugim udeležencem. Poleg tega pa so se hitreje od razporejenega dohodka povečale tudi ostale obveznosti iz dohodka za drugo porabo. Sredstva, ki jih je gospodarstvo

namenilo za akumulacijo so le za 26 odstotkov večja kot so znašala ta sredstva v letu 1980. Medtem, ko je v prvi polovici leta 1981 na obseg sredstev za akumulacijo delovala dokaj zadržana rast osebnih dohodkov in skupne porabe, pa je v drugi polovici leta, predvsem pa v zadnjem trimesečju, pritisk na povečanje sredstev za osebne dohodke in tudi skupno porabo deloval na dinamiko rasti sredstev za akumulacijo in s tem tudi na zmanjšanje njenega deleža v razporejenem dohodku.

Planskih ciljev niso dosegli

Bi lahko povedali nekaj značilnosti ekonomskih odnosov s tujino saj vemo, da so se le te, začrtane v splošnih usmeritvah za SR Slovenijo in spremljajoče težave odražale tudi v naši občini?

»Zaradi selektivnega dostopa do uvoza se je vrednost blagovne menjave s tujino povečala samo za 4,8 odstotka. Vrednost izvoza gospodarstva ne območju občine v letu 1981 presega vrednost izvoza za 42,9 odstotka. Na konvertibilnem področju pa je bila vrednost izvoza za 24,0 odstotka višja od vrednosti uvoza. V letu 1981 je enaintrideset gospodarskih organizacij združenega dela doseglo 29,2 odstotka večji izvoz kot v letu 1980. Ob upoštevanju indeksa izvoznih cen za republiko je izvoz realno porasel za 16 odstotkov. Na konvertibilno področje je bilo izvoženega 59 odstotkov celotnega izvoza blaga in storitev. Največji porast po vrednosti izvoženega blaga je bil zabeležen v DO IGO. Triintrideset gospodarskih organizacij je uvoz iz leta 1980 znižalo za 15,3 odstotka. Letni plan blagovne menjave s tujino je bil za leto 1981 dosežen 66 odstotno. Ob še vedno previsoko zastavljenih planskih ciljih in ob nižji doseženi ravni izvoza od planirane v SR Slovenije v občini za 13,7 odstotka – so bile tudi v občini bistveno manjše možnosti uvoza, tako da je bil v občini planiran uvoz dosežen le z 49 odstotki.«

Povečano zaposlovanje v negospodarstvu

Investicijska dejavnost v gospodarskih organizacijah je menda zastala?

»Res je. Gospodarske organizacije so v letu 1981 ustvarile skupno 1.050.501 tisoč din investicij, kar je za 16,1 odstotek manj kot v letu 1980. To zmanjšanje je posledica manjšega investiranja po vseh področjih gospodarstva, predvsem pa posledica zmanjšanja investicij na področju trgovine. Nominalna vrednost ustvarjenih investicij je bila nekoliko večja le v industriji in v obrti. Plan ustvarjenih investicij je realiziran s 60 odstotki.«

Kaj pa zaposlovanje in osebni dohodki?

»Konec meseca decembra 1981 je bilo glede na enako obdobje 1980 v združenem delu v občini število zaposlenih za B4 delavcev večje, kar pomeni za 0,5 odstotka s tem, da se je število zaposlenih v gospodarstvu zmanjšalo za 0,9 odstotka, v negospodarstvu pa se je število zaposlenih povečalo za 3,5 odstotka. Število prijavljenih nezaposlenih se je v zadnjih mesecih leta sicer nekoliko znižalo in je konec meseca decembra znašalo 318 oseb, kar je toliko kot meseca decembra 1980. leta. Od skupnega števila prijavljenih nezaposlenih oseb je 117 iskalcev pry zaposlitve.

Pa še o osebnih dohodkih: v letu 1981 je bilo v občini izplačan poprečni osebni dohodek na zaposlenega v združenem delu v višini 12.771 din, kar je za 30,4 odstotka več kot v letu 1980. V letu 1981 so OZD v globalu spoštovala določila dogovora o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka. S področja gospodarstva je okoli 40 odstotkov organizacij združenega dela prekoračilo dogovorjeno rast osebnih dohodkov, od tega dve tretjini organizacij za manj kot pet indeksnih točk. S področja negospodarstva pa je prekoračilo dogovorjeno rast osebnih dohodkov okoli 20 odstotkov organizacij, od tega polovica za manj kot pet indeksnih točk.«

NINA LEGAT-ČOČ

IZ LJUBLJANSKE TOBAČNE TOVARNE

»Kadar se tepeta slona, je trava poteptana«

Tobačna tovarna Ljubljana je s svojim znanim celotnim prihodkom eden najpomembnejših kolektivov v občini Ljubljana Vič-Rudnik, z več kot dva tisoč zaposlenimi in več kot stoletno tradicijo je pomemben kolektiv za Slovenijo in kot proizvajalec najpriljubljenejše jugoslovanske cigarete Filter 57 je TTL pomembna za celotno državo. Ta kolektiv pa je zašel v hude škrpice (o temu smo že pisali pred dobrim mesecem in opozarjali na stanje do katerega je sedaj res prišlo), vendar ne po svoji krivdi. Krivca v sedanjem položaju niti ni tako enostavno pokazati kar s prstom, saj ni en sam. V vsem spletu okoliščin je zanesljivo edini, ki ni popolnoma nič kriv: TTL, vendar to moralno zadoščenje kolektivu ne pomaga kaj dosti. TTL je pravzaprav kriva, ker proizvaja, ker dela... absurd! V času prizadevanj za gospodarsko ustalitev, ki jo želimo doseči z več dela, z več marljivosti, pa vse odповe, ko se vmeša administracija in država s svojimi ukrepi.

Ljubljanska Tobačna je v minulih letih vedno poslovala dobro, čeprav so bila tudi obdobja, ko se je pojavljala izguba. Do nje je prihajalo ob neskladnih spremembah cen tobaka in cigaret, vendar so to takrat v zvezni vladi dobro vedeli in tudi upoštevali. Ob podražitvi so skratka poskrbeli, da so lahko tobakarji v Ljubljani in drugod pokrili izgube, za katere niso bili krivi. ZIS je takrat z resnim in poglobljenim pristopom zagotavljal kolektivom normalno poslovanje. Omenjena neskladja so bila le kratkotrajna. Sedaj je položaj precej drugačen in kolektivu TTL ni jasno, kako se bo izmotal iz izgub, občini Vič-Rudnik pa tudi ne, kako pomagati kolektivu, kako pokriti izgube, itd.

Dnevno 3,3 milijonov izgube

Kako je prišlo do sedanjega položaja in kje je danes TTL? Ljubljanska Tobačna dela z izgubo, ker so se dvignile cene tobaka, maloprodajne cene pa so ostale nespremenjene. Cene surovega tobaka so povečali za 93,4 odstotkov, cene fermentiranega tobaka 75,8 odstotkov, cigarete pa stanejo toliko kot prej. Zaradi tega neskladja nastane vsak dan v TTL za 3,3 milijone (novih!) dinarjev izgube, če proizvajajo v skladu s plani, torej normalno. V jugoslovanski tobačni industriji pa nastane dnevno izgube za 15 milijonov dinarjev. Pomnoženo s številom dni da to (odvisno od starih zalog tobaka) pri TTL letos že 200 milijonov (novih!) dinarjev izgube, v Jugoslaviji pa pri tobakarjih blizu 1,5 milijarde dinarjev izgube!

Cene surovega tobaka so še določene v razmerju do pšenice in z dvigom cen pšenice, se podraži tudi tobak. Ker se je cena pšenici pri nas dvigovala, so sedaj tudi povsem upravičeno dvignili ceno surovemu tobaku, v skladu z razmerjem, ki je družbeno. Tu pa se je »veriga«

strgala. Dvigu cen surovega tobaka bi morale slediti višje cene v maloprodaji, to pa se ni zgodilo. Kmetje so prodajali po novih cenah, tovarne pa so imele na izbiro: kupiti po novih cenah, ali utaviti proizvodnjo. Vse tovarne so se zaenkrat odločile za prvo in način, mogoče pa se bodo v kratkem prisiljene odločiti za drugo.

Zakaj se je »veriga« strgala? Po dvigu cen surovega tobaka so pripravljali in usklajevali nove cene tako proizvajalci cigaret, kot v skupnosti za cene, kjer so izoblikovali tri predloge, pa še razne komisije, itd. Vse to pa je padlo v vodo, ker se za v desetletjih utečene in v svetu izenačene načine izračunov, v zveznih organih naenkrat niso več zmenili, temveč so poskusili vse urediti na »hitro in počez«, da bo bolj »enostavno« in so za vse predlagali isto podražitev: 15 odstotkov. Kakšna so v določeni cigareti razmerja posameznih vrst tobakov in stroški, zvezna administracija sploh ni upoštevala in tobakarji so si lahko svoje izračune, ki so bili pripravljani poglobljeno in resno, zataknili za klobuk. Ko so v zvezi le uvideli, da zadeva ni tako enostavna, kot se zdi marsikomu na prvi pogled, so na sestanku direktorjev vseh tobačnih tovarn Jugoslavije z žepnimi kalkulatorji (dokler si iz ene pisarne le niso sposodili večjega računskega stroja) izračunavali kakšne naj bi vendarle bile cene, potem pa po telefonu licitirali z odgovornim funkcionarjem zvezne vlade, za koliko odstotkov lahko spremenijo cene. To bi sicer na novih osnovah mnogo bolj poglobljeno lahko pripravili v strokovnih službah tovarn

in bi to direktorji le dostavili! Sploh pa je bil izračun pri poprejšnjem medsebojnem usklajevanju že narejen in je šlo v bistvu za ponovno »odkrivanje Amerike«, le na bolj površen način.

Cene cigaret še vedno brez soglasij

Ko so bile tako cene usklajene, je spet vse padlo v vodo. Čeprav so bile v zvezni skupnosti za cene reči le usklajene, pa mora maloprodajne cene odrediti ZIS in sicer na osnovi soglasja republik in pokrajin. Tega soglasja pa naenkrat ni bilo. Dala ga ni Slovenija. Zakaj?

Pri novih cenah cigaret naj bi bilo povišanje cen le tolikšno, da bi pokrili večje stroške proizvajalcev, davek naj bi ostal nespremenjen, v odstotku pa bi se glede na novo ceno celo zmanjšal. Odstotek davka pa je določen z zakonom. Slovenija ni dala soglasja, ker je zahtevala, da ostane stopnja obdavčitve enaka in bi se glede na proizvajalčevo ceno moral povečati še davek, torej bi bila podražitev večja. Republika je hotela enostavno povečati priliv davčin v svojo blagajno.

Tu se je zataknilo, ker ZIS in druge republike niso pristale na povečanje davka (oziroma ohranitev obstoječe stopnje, ali deleža davka). Njihovo stališče je: davek mogoče kdaj kasneje, sedaj nikakor ne. Nastala je absolutna pat pozicija: ZIS in druge republike nočejo več davka,

Slovenija hoče več davka. Brez soglasja ZIS in drugih republik ni več davka, brez soglasja Slovenije pa ni novih cen cigaret.

Kakšni so nagibi ZIS in drugih republik, da ne marajo več davka oziroma da ne želijo obdržati sedanje stopnje obdavčitve? Verjetno gre za okvir cen, ki so omejene v rasti z resolucijo in bi zaradi te podražitve (z davkom vred) verjetno preveč poskočili odstotki podražitev in s tem tudi izračuni življenjskih stroškov. Zato nujno brzdati cene in ZIS ima tu verjetno prav. Cigarete so v košarici za izračun kar »močna« postavka, vendar je mogoče le bolje, da »porabijo« dovoljene odstotke podražitev cigarete, kot pa da te odstotke »porabi« npr. meso. Je nasprotovanje Slovenije v tem smislu? Ali želi republika le več davka in si s tem olajšati iskanje virov, iz katerih bi plačali manjkajoče milijarde v zvezni proračun?

Možno je le samoupravno odločanje

Ob vseh postopkih, zapletih, težavah itd. se vsiljuje še nekaj skrbi. Samoupravno usklajevanje med tovarnami je zvezno uradništvo z zamahom roke odgnalo kot tečno muho in tako skušalo »učinkovito poseči« in torej dokazati kako »enostavno« so rešitve. Žalosten propad tega poskusa je dokazal, da državno odločanje nikakor ne more nadomestiti samoupravnega sporazumevanja in samoupravljanja. Čemu potem vedno novo vsiljevanje rešitev Aleksandrovskega sekanja gordijskih vozlov, ko nastane potem več sto manjših in nerazrešljivih vozlov in potem še tisoč...

O težavah tobačne industrije v vseh republikah modro kimajo in kažejo s prstom na Slovenijo: vi ste krivi, pri nas pa v republici modro molčijo. Res je: kdor molči, sedmim odgovori, vendar kdor molči, včasih s tem priznava tudi krivdo. Kaj vse smo Slovenci v drugih jugoslovanskih tobačnih tovarnah, ki se dušijo v izgubah, ni za papir.

V Sloveniji so trkali delavci TTL že na vsa mogoča vrata, pa so povsod naleteli le na zagonetne nasmeške, zadrego, vse mogoče razlage in ko so delavci TTL pokazali zakon, v katerem piše, da je dolžan plačati izgubo tisti, ki je sprejel ukrepe, ki so povzročili izgubo, so našli v republici pravnika, ki je delavcem TTL razložil: nihče ni nič sprejel in torej nismo odgovorni, če je pa izguba nastala zaradi tega, ker ukrepi niso sprejeti, pa zakon nič ne govori. Torej ne bo s plačilom nič.

Posebne komentarja to ni vredno. To spominja na star afriški pregovor: Kadar se tepeta slona, je poteptana trava. Pa tudi najbolj trpi trava!

MILOVAN DIMITRIČ